

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

7. Капліна Г., «Проблеми розвитку електронного правосуддя у сучасних умовах», н. в. «Актуальні проблеми права: теорія і практика» № 2 (46), 2023 р. с. 124–134, URL: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-124-134> (дата звернення 10.04.2025 р.)

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри цивільного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Щербина Б. С.

Челак А. П.,
*16 група, 1 курс ОС «Бакалавр»,
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка*

КАДРОВИЙ ДЕФІЦИТ В СУДАХ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кадровий дефіцит, який виник як наслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну, є однією з найбільш критичних проблем, з якими зіткнулася країна в умовах війни. Військові дії викликали масштабну міграцію населення, руйнування інфраструктури, економічний спад та втрату кваліфікованих кадрів у різних секторах. Втрата фахівців у багатьох важливих галузях, таких як судова система, освіта, охорона здоров'я, державне управління, промисловість, створила серйозні проблеми для забезпечення стабільності і розвитку країни. Особливо гостро ця проблема відчувається в сферах, що безпосередньо впливають на функціонування держави, її безпеку та економічну стабільність.

Причини цього явища багатогранні, і війна, безумовно, посилила вже існуючі проблеми в судовій системі. Проте варто звернути увагу на те, що цей дефіцит не виник лише через мобілізацію суддів або їхнє виїзд за кордон. Проблема має глибші корені, які пов'язані з низьким рівнем престижу суддівської професії, недосконалістю системи підготовки кадрів та затримкою в проведенні конкурсів на посади суддів, а також

значним навантаженням на існуючі кадри, яке не дозволяє ефективно здійснювати правосуддя [1].

Однією з головних причин кадрового дефіциту є довга перерва в проведенні конкурсів на вакантні посади суддів, яку тривалий час здійснювала Вища кваліфікаційна комісія суддів України (ВККС). Через політичні та правові труднощі, а також через бойові дії, ВККС не змогла повноцінно здійснювати свою діяльність. Це призвело до значного зниження кількості нових суддів, які могли б поповнити ряди судової системи. В результаті суди стали значно менш укомплектованими, а існуючі кадри опинилися під величезним навантаженням [2].

Однак, крім зовнішніх обставин, таких як війна, важливо звернути увагу на внутрішні причини дефіциту. Суддівська професія, хоч і залишається важливою частиною державної машини, не є привабливою для багатьох людей. Вона супроводжується великим стресом, високими вимогами, а також обмеженнями на особисту свободу. Судді часто працюють у складних умовах, де їхні рішення можуть стати об'єктами критики або навіть загрози для їхнього життя. Тому багатьом молодим людям не хочеться обирати цю професію через складність та високі вимоги [3].

Наслідки кадрового дефіциту в судах мають серйозні наслідки для функціонування правосуддя. Одним з найбільших наслідків є перевантаження суддів. Станом на 20 травня 2024 року, за даними Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС), місцеві суди були укомплектовані лише на дві третини, що означає нестачу майже 1,5 тисячі суддів із 5 тисяч посад. Через це суди просто не встигають розглядати всі справи в належні терміни, що призводить до порушення строків розгляду справ. За даними, наданими Головою Верховного Суду Станіславом Кравченко під час засідання Пленуму ВС 7 лютого 2025 року, до судів надійшло понад 5 мільйонів справ, але лише 4,4 мільйона з них були розглянуті [4]. Це означає, що близько мільйона справ залишилися нерозглянутими, що є значним порушенням прав громадян на справедливий суд. Сучасна судова система працює із серйозними затримками, і це не лише збільшує терміни розгляду справ, а й створює серйозні труднощі для забезпечення справедливості. Враховуючи, що в судах загальної юрисдикції судді працюють не лише з цивільними справами, а й з кримінальними, їхня здатність ефективно приймати рішення різних типів і типових завдань суттєво знижується через постійну необхідність перемикатися між різними справами [5].

Таке перевантаження суддів може призвести до погіршення якості правосуддя. Судді змушені ухвалювати рішення під великим тиском часових рамок через надмірну кількість справ, що часто веде до помилок або не до кінця продуманих рішень. В нормі на одного суддю має припадати близько 45 справ на місяць (тобто 540 справ на рік). Розглянемо ситуацію в місцевих судах: з урахуванням кількості суддів станом на 24 червня (3592 судді з визначеної кількості в 5035 посад) виходить, що за рік на одного суддю припадає коло 1113 справ. Це більше ніж у 2 рази відхилення від норми. Не менш критичною є ситуація в окружних адміністративних судах. За 1 квартал 2024 року надійшло 128863 справ до всіх адміністративних судів. Загальна чисельність суддів в них – 556 з 2511 необхідних. Виходить що замість потенційної норми: 51 справи на суддю з урахуванням комплектації повного штату суддів, виходить 231 справа на суддю, що близько 4 раз перевищувало норму [6]. Такі цифри вказують на неймовірне перевантаження суддів, що також збільшує ймовірність суддівських помилок і врешті-решт ставить під загрозу принципи правової держави, оскільки недотримання строків розгляду справ чи неправомірне рішення можуть мати серйозні наслідки для громадян і їхніх прав.

Одним із можливих рішень цієї проблеми є правова медіація. Залучення медіаторів до процесу вирішення спорів може значно зменшити навантаження на суди. Медіація дозволяє сторонам дійти до компромісу без потреби звертатися до суду, що дозволяє заощадити час та ресурси судової системи. Це допоможе не лише скоротити кількість справ, які потрапляють до суду, але й зробить процес вирішення конфліктів більш ефективним та менш затратним. Медіація також є важливою складовою судової реформи, яка дозволить зменшити навантаження на суддів і сприяти швидкому розгляду справ [7].

Для того щоб зменшити кадровий дефіцит і покращити роботу судової системи, необхідно вжити комплексних заходів. Одним із важливих кроків є оновлення та реформування суддівської професії, що включає вдосконалення системи підготовки кадрів, підвищення їхнього рівня кваліфікації, а також впровадження нових підходів до роботи суддів. Крім того, важливо надати молодим юристам можливості для кар'єрного росту в судовій системі, що допоможе зацікавити більше молодих спеціалістів у цій професії. Також важливим є продовження реформ у системі Вищої кваліфікаційної комісії суддів, щоб забезпечити ефективний процес відбору нових суддів та максимізувати їх кількість для заповнення вакантних посад [7].

Невід’ємною частиною вирішення кадрових проблем є оптимізація робочих процесів у судах через впровадження сучасних технологій та цифровізацію. Впровадження системи електронного судочинства, використання відеоконференцій для проведення слухань та автоматизація деяких процедур може значно спростити роботу суддів та зменшити навантаження на них. Водночас, необхідно продовжувати працювати над реформою правової освіти, щоб вона відповідала вимогам сучасного ринку праці та надавала можливості для ефективної підготовки нових суддів [8].

Таким чином, кадровий дефіцит у судах України є наслідком низки факторів, серед яких і війна, і тривала відсутність конкурсів на посади суддів, а також складність професії. Однак для вирішення цієї проблеми необхідні системні зміни, що включають як кадрові заходи, так і реформування судової практики, технологічні новації та застосування альтернативних способів вирішення конфліктів.

Кадровий дефіцит в судах, спричинений повномасштабним вторгненням Росії в Україну, став серйозною перешкодою для стабільного здійснення правосуддя в країні. Втрата кваліфікованих кадрів у ключових сферах, зокрема судовій, призвела до значного зниження продуктивності праці, погіршення якості збереження гарантій прав громадян, зокрема права на доступний та справедливий суд [9]. Для ефективного подолання кадрового дефіциту необхідно створювати умови та застосовувати комплексні підходи для покращення умов праці фахівців, інвестувати у перепідготовку кадрів, впроваджувати цифрові технології та програми соціальної підтримки.

Список використаних джерел

1. Вища кваліфікаційна комісія суддів України. Щодо кадрового забезпечення місцевих судів. Вища кваліфікаційна комісія суддів України. 2024. URL: <https://vkksu.gov.ua>
2. Державний комітет статистики України. Статистичні дані щодо ринку праці та кадрових ресурсів в Україні. Державна служба статистики України. 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Державна служба зайнятості України. Рівень безробіття та потреба в робочій силі на ринку праці. Державна служба зайнятості України. 2024. URL: <https://www.dsz.gov.ua>
4. Судова влада України. Пленум Верховного суду. Верховний Суд України. 2025 URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1752242/>

5. Офіс Президента України. Перспективи розвитку кадрової політики в умовах війни. Офіційне інтернет-представництво Президента України. 2024. URL: <https://www.president.gov.ua>

6. Судова влада України. Звітність щодо стану здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами. 2024. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/

7. Кабінет Міністрів України. Реформи в сфері професійної освіти та перепідготовки кадрів. Кабінет Міністрів України. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua>

8. Петух А. С. Оцінка кредитних ризиків банківської установи та шляхи їх зниження в умовах воєнного стану. 2023. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/60371/1/Петух%20А.С._2023.pdf

9. Дементій О. М. Реформування судової системи України в умовах воєнного стану. 2024.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. кафедри юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Гансецька В. В.

Чепой М. І.

*студентка 1-го курсу факультету
судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку юридичної науки відбувається певний синтез правових сімей. Судовий прецедент, який притаманний англосаксонській правовій сім'ї, починає поширюватися і на романо-германську, де головним джерелом права вважається нормативно-правовий акт. У правовій системі України судовий прецедент не є джерелом права, проте все частіше суди нижчих інстанцій починають посилаватися на судові рішення Верховного Суду (відповідно до ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права).

Сюйва Я. С.

ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ
ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ 298

Тимчишин П. А.

ЦИФРОВІ ДОКАЗИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМИ
ДОСТОВІРНОСТІ ТА ДОПУСТИМОСТІ В УМОВАХ ЗАГРОЗ..... 301

Тишківська А. Д.

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО СТАТУСУ
ПРОКУРОРА У ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ ВИМІРІ 304

Torchyі Rymta

DIGITAL JUSTICE IN THE UAE: THE INFLUENCE
OF TECHNOLOGICAL ADVANCEMENTS ON JUDICIAL
OPERATIONS 308

Хащина Х. О.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 314

Хізанов О. Д.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВУ КОМПЕНСАЦІЮ
У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВТРАТОЮ ЖИТЛА
АБО ІНШОГО МАЙНА ЧЕРЕЗ ЗБРОЙНУ АГРЕСІЮ:
ПРАКТИКА ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРОГАЛИНИ 316

Цимбаліст А. Д.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ
ВІЙНИ: РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ СУДОВИХ СЕРВІСІВ..... 320

Челак А. П.

КАДРОВИЙ ДЕФІЦИТ В СУДАХ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК
ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ
ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 324

Чепой М. І.

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА В УКРАЇНІ..... 328

Чорний М. М.

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СУДДІВ ТА ПРОКУРОРІВ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 331

Швалюк Д. Ю.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ
ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА, ЯК НАПРЯМ ФУНКЦІОНУВАННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 334